

Prostitutie als structureel geweld volgens het Hooggerechtshof van Colombia

Analyse van isala van beslissing SP287-2026, Radicación nr. 61003 (Acta nr. 142) van het Hooggerechtshof van Colombia

Synthese: De vereniging isala, opgericht in 2013, ondersteunt personen in prostitutie en zet zich in voor gendergelijkheid. Met deze bijdrage biedt zij een diepgaande analyse van de beslissing van het Hooggerechtshof van Colombia, waarin wordt erkend dat prostitutie integraal deel uitmaakt van het continuüm van seksueel geweld en seksuele uitbuiting en moet worden beschouwd als een vorm van uitbuiting die inherent schadelijk en gewelddadig is.

I. Context van de beslissing van het Hof

Arrest nr. 61003 (Acta nr. 142) van het Hooggerechtshof van Colombia kadert in de strafrechtelijke bestrijding van de seksuele uitbuiting van kinderen. De zaak betreft een man die vier kinderen, drie meisjes en één jongen, heeft benaderd met het verzoek seksuele handelingen te verrichten tegen betaling. Naar aanleiding van deze benadering werden inderdaad verschillende seksuele handelingen uitgevoerd, waaronder betastingen en masturbatiehandelingen, zonder dat er sprake was van penetratie.

De vraag die aan het Hof werd voorgelegd, was of het benaderen van kinderen met het oog op seksuele handelingen tegen betaling en het daadwerkelijk uitvoeren van die seksuele handelingen moesten worden beschouwd als één en hetzelfde strafbare feit, dan wel als twee afzonderlijke misdrijven die een eigen juridische kwalificatie en afzonderlijke strafrechtelijke sancties rechtvaardigen.

Het Hof kiest uitdrukkelijk voor deze tweede benadering. Het oordeelt dat het voorstellen of vragen aan een kind om seksuele betrekkingen tegen betaling aan te gaan op zichzelf reeds een vorm van commerciële seksuele uitbuiting van kinderen vormt, die in het Colombiaanse recht wordt gelijkgesteld met kinderprostitutie. Wanneer deze benadering echter leidt tot concrete seksuele handelingen, tasten die een afzonderlijk rechtsgoed aan en kunnen zij bijgevolg aanleiding geven tot een bijkomende strafrechtelijke kwalificatie, in dit geval die van “schending van de eerbaarheid”.

Deze beslissing is bijzonder relevant omdat zij een duidelijk onderscheid maakt tussen de commerciële seksuele uitbuiting van kinderen, die de commerciële logica en de instrumentalisering van het lichaam van het kind voor winstdoeleinden bestraft, en de seksuele feiten die daadwerkelijk tegen het kind worden gepleegd. Door de autonomie van deze twee misdrijven te erkennen, versterkt het Hof de strafrechtelijke bescherming van kinderen die slachtoffer zijn van seksuele uitbuiting en bevestigt het dat de seksuele transactie tegen betaling en de seksuele handeling die daaruit voortvloeit twee afzonderlijke aantastingen vormen die cumulatief kunnen worden bestraft.

Naast de vraag naar de strafrechtelijke kwalificatie van de feiten is deze beslissing om twee redenen van bijzonder belang:

- Ten eerste ontwikkelt het Hof een benadering van prostitutie als een vorm van structureel geweld, ingebed in een breder continuüm van seksueel geweld en seksuele uitbuiting.

- Ten tweede identificeert het de vraag als een centraal element van het prostitutiesysteem en erkent het de actieve rol van de vragers in het in stand houden van de uitbuiting.

Deze twee inzichten vormen de kern van het arrest en worden in de volgende hoofdstukken nader geanalyseerd.

II. Structureel geweld

Het Hof stelt dat personen in de prostitutie worden gereduceerd tot consumptieobjecten, wat afbreuk doet aan hun menselijke waardigheid, seksuele vrijheid en persoonlijke ontwikkeling. Het erkent eveneens de centrale rol van de “klanten” in het in stand houden van dit systeem van uitbuiting.

"Het is essentieel om een op mensenrechten gebaseerde benadering te hanteren die prostitutie en, meer in het algemeen, alle vormen van seksuele uitbuiting erkent als manifestaties van structureel geweld, in het bijzonder wanneer deze vrouwen, meisjes, jongens en adolescenten treffen." — **Beslissing SP287-2026, Radicación nr. 61003 (Acta nr. 142) van het Hooggerechtshof van Colombia, p. 21, punt 57.**

Ce que la Cour reconnaît :

1. La prostitution fait partie du continuum global des violences sexuelles. L'existence d'une transaction (i.e. d'une rétribution) n'affecte pas cette conclusion (i.e. ne blanchit pas l'exploitation) ;
2. Elle est alimentée par la demande. La Cour reconnaît le demandeur (qu'elle nomme aussi prostituteur) non pas comme un élément passif ou marginal, mais comme un exploiteur direct, qui permet et alimente l'existence de ce système d'exploitation qu'est la prostitution car c'est la demande qui génère l'offre ;
3. Elle contribue à normaliser la marchandisation du corps des femmes et des filles, perpétuant ainsi une vision sexiste des rôles de genre et entravant le développement de relations sexuelles fondées sur l'égalité, le consentement libre et le respect de la dignité humaine ;
4. Elle perpétue des rapports de domination et des stéréotypes sexistes, favorisant l'hypersexualisation du corps féminin et façonnant les normes de valeur associées à l'apparence et à la disponibilité sexuelle.

La prostitution n'est pas la somme de transactions individuelles mais doit être analysée comme une violence structurelle ayant des conséquences pour toute la société.

III. De vrager, een directe uitbuitier

In zijn beslissing besteedt het Hooggerechtshof van Colombia bijzondere aandacht aan de rol van de vragers binnen het prostitutiesysteem. Op basis van de elementen die aan het Hof werden voorgelegd, stelt het vast dat de vragers hoofdzakelijk mannen zijn en dat de verlangde praktijken vaak deel uitmaken van machtsverhoudingen die worden gekenmerkt door de objectivering en ontmenselijking van vrouwen en meisjes.

Deze analyse brengt het Hof ertoe het begrip “klant” ter discussie te stellen, omdat het volgens het Hof onvoldoende recht doet aan de werkelijke aard van de betrokken verhoudingen. De vrager is volgens het Hof geen passieve actor of buitenstaander van het fenomeen prostitutie; integendeel, hij draagt actief bij aan de werking en de bestendiging ervan.

Het Hof benadrukt dan ook dat:

- de vraag een essentiële voorwaarde vormt voor het bestaan van de prostitutiemarkt;
- vragers een actieve rol spelen in het in stand houden van het systeem van seksuele uitbuiting;
- prostitutie niet uitsluitend kan worden begrepen vanuit het aanbod, maar moet worden geanalyseerd in het licht van de vraag die het genereert en ondersteunt;
- personen die betaalde seksuele handelingen vragen, rechtstreeks deelnemen aan de uitbuiting van personen in prostitutie.

Vanuit dit perspectief is het Hof van oordeel dat de gebruikte terminologie deze verantwoordelijkheid beter moet weerspiegelen. Daarom geeft het de voorkeur aan begrippen zoals “vragers”, “prostitueerders” of “directe uitbuiters” boven de term “klanten”.

Deze benadering sluit aan bij een structureel begrip van seksuele uitbuiting en ligt in de lijn van analyses die op internationaal niveau zijn ontwikkeld, met name door Reem Alsalem, Speciaal Rapporteur van de Verenigde Naties inzake geweld tegen vrouwen en meisjes, die de centrale rol van de vraag in het voortbestaan van prostitutiesystemen benadrukt.

Vanuit juridisch en beleidsmatig oogpunt heeft deze benadering verschillende gevolgen:

- de verantwoordelijkheid van vragers moet uitdrukkelijk worden erkend;
- vragers kunnen niet worden beschouwd als loutere afnemers van een dienst;
- het opleggen van strafrechtelijke sancties aan vragers is verenigbaar met een mensenrechtenbenadering;
- de preventie van seksuele uitbuiting vereist maatregelen die niet alleen gericht zijn op slachtoffers, maar ook op de vraag die het systeem voedt.

Deze beslissing markeert dan ook een belangrijke evolutie in de benadering van verantwoordelijkheden binnen het prostitutiesysteem. Zij nodigt uit om de aandacht te verschuiven van de situatie van de uitgebuite personen alleen naar de actoren die bijdragen aan het creëren, in stand houden en voeden van de vraag, en versterkt daarmee een benadering die is gericht op de verantwoordelijkheid van daders en de effectieve bescherming van slachtoffers.

Conclusie

Het arrest van het Hooggerechtshof van Colombia nodigt uit om prostitutie niet te beschouwen als een opeenvolging van individuele transacties, maar als een systeem van uitbuiting dat gebaseerd is op de vermarkting van het lichaam en de seksualiteit, voornamelijk van vrouwen en meisjes. Vanuit dit perspectief is het bestaan van netwerken van mensenhandel of pooierschap geen noodzakelijke voorwaarde om van uitbuiting te spreken: die uitbuiting ligt besloten in de kenmerken van prostitutie zelf en in de aantastingen van de menselijke waardigheid, de autonomie en de seksuele vrijheid van de betrokken personen.

Daarnaast hanteert het Hof een ruime opvatting van prostitutie, die rekening houdt met de diversiteit van haar hedendaagse verschijningsvormen. Deze benadering maakt het mogelijk verder te kijken dan benamingen zoals “escort” of “sugar baby”, die de werkelijkheid van de commerciële seksuele uitwisseling en de onderliggende uitbuiting kunnen verhullen.

Tot slot benadrukt het Hof dat het bestaan van toestemming voor een seksuele transactie de uitbuitedimensie niet doet verdwijnen. Integendeel, de financiële vergoeding kan bepaalde mechanismen van dominantie versterken en specifieke schade veroorzaken, onder meer door bij de betrokken personen gevoelens van verantwoordelijkheid, schuld of schaamte te bevorderen ten aanzien van het geweld en de aantastingen die zij ondergaan. Deze analyse leidt tot de conclusie dat het centrale probleem niet uitsluitend ligt in mensenhandel of pooierschap, maar in de prostitutie-instelling zelf en in de uitbuitedrelaties die zij organiseert en legitimeert.

Tot besluit, volgens het Hooggerechtshof van Colombia:

- 1. Prostitutie is zowel een specifiek systeem (met een eigen functioneren en met specifieke schadelijke gevolgen voor de personen die erin betrokken zijn) als een integraal onderdeel van het continuüm van seksueel geweld en seksuele uitbuiting.**
- 2. Prostitutie kan niet worden beschouwd als werk, maar als een vorm van uitbuiting die inherent schadelijk en gewelddadig is.**